2024

JÄRELEVALVE AASTARAAMAT

AUDIITORTEGEVUSE JÄRELEVALVE NÕUKOGU
2023 – 2024

Sisukord

1. Järelevalvenõukogu esimehe pöördumine 2
2. Järelevalvenõukogu koosseis ja pädevus 2
3. AJN-i peamiste seadusjärgsete ülesannete kokkuvõte 5
TEGEVUS- JA TULEMUSARUANNE VALDKONDADE LÕIKES 5

1. Järelevalvenõukogu esimehe pöördumine

Hea aastaraamatu lugeja!

Audiitortegevuse järelevalve nõukogu (AJN) ülesanne on korraldada järelevalvet lähtudes ühiskonna avalikest huvidest ning toetada audiitortegevuse arengut.

Audiitori rolliks ühiskonnas on kaasa aidata usalduse loomisele. Me kasutame oma igapäevases äritegevuses erinevaid kolmandate osapoolte aruandeid ja tänu audiitorite kvaliteetsele tööle saame usaldada, et aruande numbrilised näitajad peegeldavad ettevõtete majandusolukorda, tulemusi ja rahavoogusid olulises osas õigesti ja õiglaselt ning on vastavuses kirjapandud reeglitega. Me ei pea igas numbris kahtlema ja mõtlema, mis on tõene või mis mitte. Me ei pea mõtlema, milline on olnud juhatuse motivatsioon esitada ettevõtte finantsnäitajaid moonutatult.

Usaldusele tõusule ühiskonnas aitab kaasa meie audiitorite kvaliteetne töö. **Mul on väga hea meel kõigi audiitorite üle, kes teevad oma tööd kvaliteetsetelt ja peavad olulisteks audiitortegevuse eetilisi põhimõtteid ning hoolivad audiitortegevuse kvaliteedi arengust.**

Alles hiljuti sain kirja ühelt meie audiitorilt, kes uue kliendiga tööd alustades avastas, et eelmine audiitor oli andnud allkirjad ilma sisulist tööd tegemata ja varasemas aruandes olid olulised vead. Mul on hea meel selle audiitori üle, kes mulle kirja saatis ja kes hoolis audiitori eetilistest väärtustest ja kvaliteedist. Samas soovin, et selliseid audiitoreid, kes endiselt annavad oma allkirju ilma sisulise tööta, jääb vähemaks.

Saan väga hästi aru, et me oma tegevuses mõtleme tihti kui palju tööd on audiitortegevuses minimaalselt piisav. Audiitoritena oleme kahe erineva ootuse vahel. Ühelt poolt nõuab ühiskond, et meie töö oleks efektiivne ja ei maksaks liiga palju. Teiselt poolt on ühiskonna ootus, et audiitori tööd saab usaldada. Ühiskonna usalduse saavutamiseks oodatakse meilt audiitortegevuse eetiliste põhimõtete järgimist ja kvaliteetset tööd. See aga nõuab pigem rohkem töötunde ja kulusid.

Positiivne on, et püüame automatiseerida ja standardiseerida korduvaid protseduure ning samal ajal teha ka kõik oluline sisuline töö.

Seejuures olen tähele pannud, et mõned audiitorid lähevad standardiseerimise juures „liiga kaugele“. Protseduurid on üldsõnaliselt ette dokumenteeritud, kuid konkreetse auditi juures jäetakse audiitori aruande jaoks oluline sisuline töö üldse tegemata. Ei ole suurt vahet, kas auditi fail on täis üldsõnalist dokumenteerimist ilma sisulist tööd tegemata või on auditi fail täiesti tühi. Sisuliselt on audiitor andnud oma allkirja ilma, et ta oleks lähtunud kvaliteetse töö tegemise minimaalsetest nõuetest.

Tahan tänada Gretet, Katret, Kristat ja Tuulit professionaalse ja hooliva panuse eest AJN igapäevastes toimetamistes. On väga tore, et meiega liitus 2024. aasta septembris kvaliteedikontrolli spetsialist

Katri Lidenburg. On tore, et AJN-i nähakse kui suurepärast kohta oma audiitorioskuste arendamiseks. AJN-s puututakse kokku lisaks lihtsatele, igapäevastele ka keeruliste, pigem haruldaste teemadega. Samuti saab hea pildi sellest, mida on minimaalselt vaja, et audit kvaliteetne oleks.

Lõpetuseks soovin, et me kõik leiaksime endas üles hea tahte järgida audiitortegevuse eetilisi põhimõtteid ja hoolida kvaliteetsete audiitortööde tegemisest.

Urmas Kaarlep

Audiitortegevuse järelevalve nõukogu esimees

2. Järelevalvenõukogu koosseis ja pädevus

Oma tegevuses järelevalvemenetluste läbiviimisel juhindub Audiitortegevuse järelevalve nõukogu (edaspidi AJN) haldusmenetluse seadusest, Audiitortegevuse seadusest (edaspidi AudS) ja vastavatest Audiitorkogu sisestest menetluskordadest. AJN-i tegevust reguleerib Audiitortegevuse järelevalve nõukogu töökord (rahandusministri 26.10.2017 määrus nr 82[1]).

AJN viib läbi järelevalvemenetlusi vaid Audiitorkogu liikmete – so vandeaudiitorite ja audiitorettevõtjate suhtes. 30.06.2023 seisuga oli audiitortegevuse registri andmetel 339 vandeaudiitorit ja 116 audiitorettevõtjat. Samuti sätestab seadus järelevalve teostamise võimaluse Audiitorkogu, Audiitorkogu presidendi, juhatuse, revisjonikomisjoni ja üldkoosoleku suhtes AudS-is sätestatud järelevalve eesmärkide ja ülesannete täitmiseks.

AJN-i poolt läbiviidavad järelevalvemenetlused on konfidentsiaalsed. Samas saab AJN-i tegevusest ülevaate iga-aastasest järelevalve aastaraamatust. Kuivõrd AJN-il on avalikes huvides nii õigus kui kohustus avalikustada järelevalvetulemusi osas, mis on vajalik avalikkuse, investorite ja järelevalve subjektide klientide kaitseks või audiitortegevuse õigus- või korrapärase toimimise tagamiseks, avaldab AJN jooksvalt informatsiooni oma tegevuse ning järelevalvetulemuste kohta koduleheküljel www.ajn.ee ning vajadusel informeerib teisi institutsioone ja avalikkust lisaks teiste kanalite kaudu.

Vandeaudiitoritele kutse andmised ning vandeaudiitorite kutse äravõtmised, samuti audiitorteenuse osutamiseks tegevusloa andmine, äravõtmine või peatamine on kajastatud Rahandusministeeriumi hallatavas audiitortegevuse registris www.audiitortegevus.ee.

Järelevalvenõukogu on aruandeaastal teostanud oma pädevust koosseisus:

1. Urmas Kaarlep (esimees)
2. Siim Tammer
3. Ivar Kiigemägi
4. Ene Rammo
5. Ellen Kass
6. Heddi Lutterus
7. Gerli Eisberg

AJN-i tegevusega oli aruandeperioodil vahetult seotud AJN-i administratiivtöö spetsialist Grete Hallikvee. Tema ülesandeks on audiitortegevuse järelevalvega seotud tehnilist laadi ülesannete täitmine.

Järelevalvemenetlusi on aruandeaastal sisuliselt läbi viinud peamiselt AJN-i kvaliteedikontrolli spetsialistid Tuuli Kattago, Krista Rosenberg ja 01.09.2023 liitunud Katre Randlaht, olles ühtlasi menetlustes töörühma juhid. Lisaks on AJN vajadusel kaasanud järelevalvemenetlustesse pikaajalise audiitortegevuse alase kogemusega asjatundjaid.

Eksamikomisjoni tegevust ja selle asjaajamist korraldab eksamikomisjoni esimees Marika Taal (Rahandusministeeriumi nõunik). Eksamikomisjoni liikmed olid 2023-2024 majandusaastal: Ivi Kärt (vandeaudiitor, audiitorbüroo Rostok & Kärt), Laile Kaasik (vandeaudiitor, LK Konsultatsioonid OÜ), Maire Otsus-Carpenter (vandeaudiitor), Mare Kingo (jurist, Audiitorkogu kantsler), Krista Nelson (siseaudiitor, Kultuuriministeeriumi siseauditi osakonna juhataja), Egle Vainula (vandeaudiitor) ja Liisi Semjonov (vandeaudiitor).

[1] Vt https://www.riigiteataja.ee/akt/131102017003

3. AJN-i peamiste seadusjärgsete ülesannete kokkuvõte

TEGEVUS- JA TULEMUSARUANNE VALDKONDADE LÕIKES

AJN-i töövormiks on koosolek. Üldjuhul toimuvad koosolekud kaks korda kuus. Koosolekuid võib läbi viia ka sidevahendi abil, sh otsuseid vastu võtta kaughääletuse teel.

Aruandeperioodil on toimunud 23 AJN-i koosolekut, millest 5 on toimunud kaughääletuse teel. Koosolekutel on kokku vastu võetud 87 otsust ja edastatud 78 ametlikku kirja, lisaks tehtud palju otsustusi järelevalve eesmärkide täitmiseks.

AJN on jätkuvalt seisukohal, et leebe suhtumine olulistesse ja/või korduvatesse rikkumistesse ei ole kuidagi põhjendatud. Avalikkus peab saama vandeaudiitori aruandele tugineda, st. et vandeaudiitori aruanne peab olema laitmatu. Mittekvaliteetse audiitorteenuse osutamise pinnalt väljastatud vandeaudiitori aruannet ei saa lugeda usaldusväärseks ning sellistele aruannetele toetumine võib aruande kasutajatele tekitada olulise kahju.

AJN-i eelnimetatud lähenemine on kaasa toonud mitmeid kohtuvaidlusi ning hetkel on AJN seotud kolme kohtuasjaga, millest saab lähemalt lugeda leheküljel 15.

Kutseeksamite korraldamine

AJN annab vandeaudiitori kutse isikule, kes on sooritanud arvestusala eksperdi kutseeksami raamatupidamise ja vandeaudiitori eriosa. Kutse saanud isik peab andma audiitortegevuse registri kaudu vande, mille vastuvõtmise järgselt antakse talle vandeaudiitori kutse ning ta saab alustada vandeaudiitori kutsetegevusega audiitorettevõtja kaudu.

Avaliku sektori vandeaudiitor on vandeaudiitor, kes on sooritanud lisaks vandeaudiitori kutse saamise eksamile kutseeksami avaliku õiguse eriosa eksami, mille tulemusel annab AJN vandeaudiitorile avaliku sektori vandeaudiitori kutsetaseme. Avaliku sektori vandeaudiitori kutsetase võimaldab vandeaudiitoril allkirjastada avaliku sektori üksusele koostatud vandeaudiitori aruandeid. Avaliku sektori üksusteks on Eesti Vabariik avalik-õigusliku juriidilise isikuna, riigi raamatupidamiskohustuslane, riigi tulundusasutus, kohaliku omavalitsuse üksus, avalik-õiguslik juriidiline isik ning riigi või kohaliku omavalitsuse üksuse või avalik-õigusliku juriidilise isiku enamusosalusega või valitseva mõju all olev äriühing, sihtasutus, mittetulundusühing või konsolideerimisgrupp, mille konsolideeriv üksus on eelnimetatud avaliku sektori üksus.

AJN määras 16.11.2023 otsusega kutseeksamite toimumise aja ja koha 2024. kalendriaastaks. Kokku määrati 17 kutseeksami jagude ja alamosade sooritamise aega.

AJN-i pädevuses on kutse taotleja või korduseksamile suunatu kutseeksamile lubamise otsustamine. Eksamile lubatakse taotlejad, kes on täitnud audiitortegevuse seaduses sätestatud erialase praktika ja haridusnõude ning tasunud enne kutseeksami tegemiseks avalduse esitamist kutseeksamitasu.

Lisaks hinnatakse taotleja head mainet ning usaldusväärsust. AJN on aruandeperioodil vandeaudiitori kutseeksamile lubanud 15 taotlejat.

2023/2024 aastal sooritati kokku 198 eksamit, kusjuures nendest 71 eksami tulemus loeti mittesooritatuks. Mittesooritatud eksamitulemuseks loetakse ka juhud, kui isik registreerib end eksamile, kuid jätab eksamile kohale tulemata.

Vandeaudiitori kutseeksamite jagude ja alamosade tulemused 2023/2024

	AÕ	VÕ	EFS	IFRS	Essee	R&J	VKS-ISA	VKS-üld	RHÕ
Min pallid*	23	20	31	31	x	16	34	49	51
Max pallid	56	40	83	82	x	50	104	93	52
Keskmine**	43	43	43	43	x	42	44	43	45
Sooritusi kokku	24	18	32	30	21	29	22	14	3
sh läbitud	17	17	19	11	11	18	16	11	3
mitte läbitud	7	1	13	19	10	11	6	3	0
sh korduv mittesooritus***	0	0	2	2	1	0	0	0	0
Eksami edukalt sooritanute %	71%	94%	59%	37%	52%	62%	79%	73%	100%

* Välja on jäetud tulemused, kus eksamil saadi 0 punkti eksamile mitteilmumise tõttu
** Keskmise arvutamisel ei ole arvesse võetud tulemusi, kus eksamil saadi 0 punkti mitteilmumise tõttu.
*** Isikute arv, kes antud eksami jao või alamosa sooritamisel kaks või enam korda said tulemuse mitte sooritatud
**** Jagude ja alamosade lühendid lahtikirjutatult:
Eesti finantsaruandluse standard (EFS)
Rahvusvahelised finantsaruandluse standard (IFRS)
Rahandus ja juhtimine (R&J)
Arvestusala õigus (AÕ)
Vandeaudiitori kutsetegevuse standard- üldosa (VKS üld)
Vandeaudiitori kutsetegevuse standard – (VKS-ISA)
Vandeaudiitori õigus (VÕ)
Riigi- ja haldusõiguse (RHÕ) jagu.

Kutseeksami jagude ja alamosade läbimise ja keskmise punktide arvu statistika

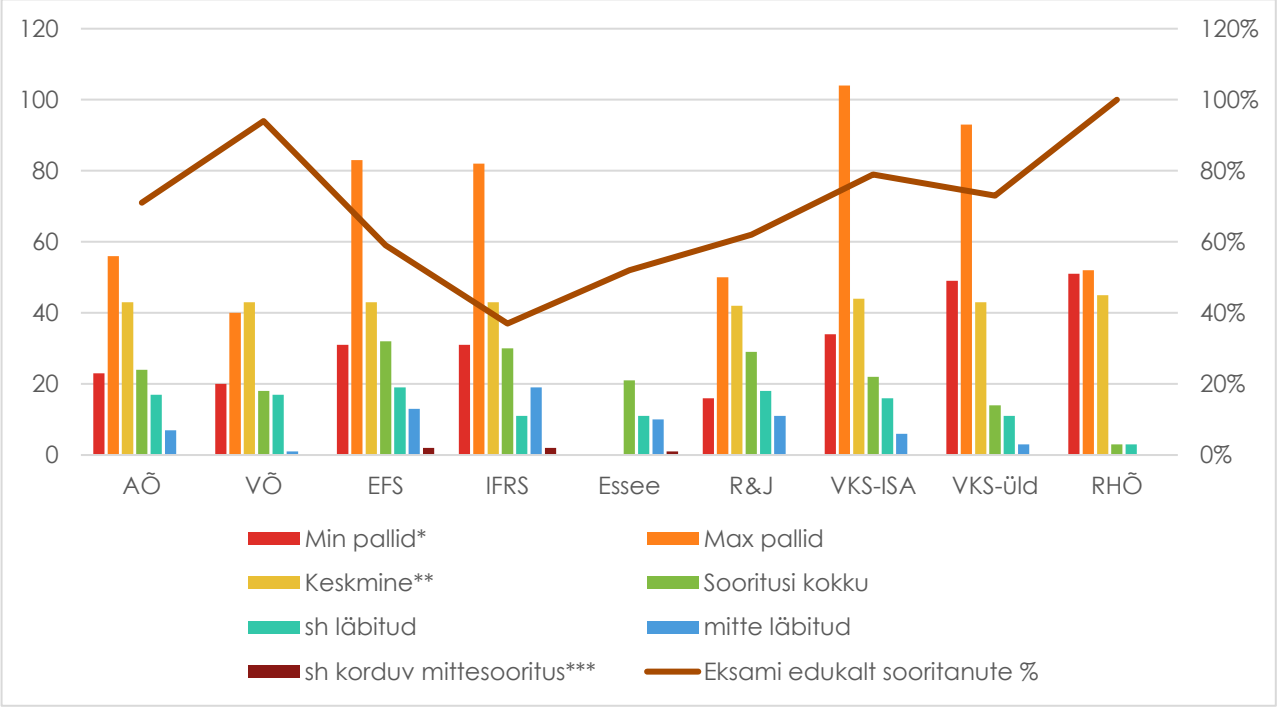

Kutse andmine ja lõpetamine

AJN-i pädevuses on vandeaudiitori kutse andmine, avaliku sektori vandeaudiitori kutsetaseme andmine ja vandeaudiitori kutse äravõtmine. Samuti vandeaudiitori vande vastuvõtmine.

Aruandeperioodil on AJN andnud vandeaudiitori kutse 9 ja avaliku sektori vandeaudiitori kutsetaseme 2 isikule.

Taotluse esitamisest AJN-i kutse andmise otsuseni kulus koos eksamitele kulunud ajaga aruandeperioodil keskmiselt 740 päeva ehk ligikaudu kaks aastat.

Vandeaudiitori kutse andmise ja kutse omandamiseks kulunud aja statistika viimase kuue tegevusperioodi osas.

Tegevusperiood	Kutseid antud (tk)	Keskmine ajakulu taotluse esitamisest kutse saamiseni		Minimaalne aeg taotluse esitamisest kutseni (päeva)	Maksimaalne aeg taotluse esitamisest kutseni (päeva)
		Päevades	Nädalates		
2023/2024	9	740	106	332	2033
2022/2023	11	606	86	121	1189
2021/2022	14	720	103	191	1386
2020/2021	14	694	99,14	252	1587
2019/2020	10	803	26,77	338	2262
2018/2019	11	612	20,42	323	1874
2017/2018	10	531	17,71	293	1216

Vandeaudiitori avalduse alusel on AJN võtnud ära 10 isiku vandeaudiitori kutse.

Tegevusloa andmine ja kehtetuks tunnistamine

AJN-i pädevuses on audiitorühingule tegevusloa andmine, selle andmisest keeldumine ja kehtetuks tunnistamine ning tegevusloa kehtivuse peatamine ja taastamine.

AJN on aruandeperioodil andnud audiitorteenuse osutamiseks tegevusloa 3 ettevõttele.

Aruandeperioodil on AJN avalduse alusel tunnistanud kehtetuks 3 audiitorettevõtja tegevusloa.

Rikkumiste tõttu tunnistati kehtetuks 1 audiitorettevõtja tegevusluba.

Audiitorkogu regulatsioonide kinnitamine

AJN-i pädevuses on Audiitorkogu regulatsioonide ning kutsetegevuse standardite kinnitamine.

AJN kinnitas järgnevad standardite muudatused:

- ISAE (EE) 3000
- ISRS (EE) 4400
- ISRS (EE) 4410
- Eetikakoodeks
- ISRE 2400

Kutsetegevuse standardid on kättesaadavad AJN-i kodulehelt www.ajn.ee ja Audiitorkogu kodulehelt www.audiitorkogu.ee.

AJN-i poolt kinnitatud õigusaktid on Audiitorkogu liikmetele kohustuslikud.

Rahvusvaheline koostöö

AJN esindaja osales 12.-13. juunil 2024 toimunud CEAOB inspekteerimise töögrupi kohtumisel Riias. Kohtumist juhatas Prantsusmaa järelevalveorganisatsioon H2A ja osalejaid oli 29 riigist. Teemadering oli mitmekesine ja kohtumise eesmärgiks oli jagada ja toetada püüdlusi avaliku huvi kaitsmisel, arendades jätkuvalt auditite kvaliteeti ja parandada huvigruppide usaldust finantsaruannete vastu. Kohtuti KPMG esindajatega, et arutada nende võrgustiku plaane ja tegevusi auditite kvaliteedi edendamisel. Teemad sisaldasid CSRD ja ISQM rakendamist ja CEAOB inspekteerimistulemuste arutelu. Kohtuti Grant Thorntoni ja EGIAN (Crowe Global, Nexia International and PKF) esindajatega inspekteerimiste tulemuste arutamiseks. Arutati hiljutisemaid inspekteerimistähelepanekuid Inspekteerimise andmebaasi kannete analüüsi põhjal.

AJN esindaja osales 11.-13. oktoobril 2023 toimunud CEAOB standardite ja inspekteerimise töögrupi ühiskohtumisel Brüsselis. Kohtumist juhatas Iirimaa järelevalveorganisatsioon IAASA ja osalejaid oli 26 riigist. Kohtuti standardiloojate IAASB ja IESBA esindajatega, kes tutvustasid oma tegevust standardite välja töötamisel, sh kestlikkusaruandluse kontrolli standardite välja töötamisel. Peeti dialoogi EY võrgustiku esindajatega, et arutada EY Euroopa võrgustiku ettevõtete plaane ja tegevusi auditite kvaliteedi parandamiseks. Tehti kokkuvõtteid inspekteerimise andmebaasi leidude kohta, et jagada teadmisi ja tuvastada korduvaid inspekteerimiste tähelepanekuid, mis nõuavad edasisi järelmeetmeid ettevõtete ja/või standardite kehtestajatega. Jagati informatsiooni Euroopa kestlikkusaruandluse standardite (ESRS) väljatöötamise kohta, mida hakatakse Euroopa Liidus kohaldama alates 2024. aastast. Arutati kestlikkusaruandluse direktiivi rakendamise plaane liikmesriikides ja selle mõju järelevalvetegevusele.

CEAOB on moodustatud liikmesriikide auditi järelevalveasutustest Euroopa Liidu tasandil. Selle ülesanne on tugevdada kogu Euroopa Liitu hõlmavat auditijärelevalvet. Järelevalve lähenemisi ühtlustades aitab CEAOB kaasa järelevalve tõhusale ja järjepidevale kohaldamisele Euroopa Liidu auditialaste õigusaktidega kogu Euroopa Liidus. CEAOB inspekteerimise töögrupi eesmärk on tõhustada koostööd ja järjepidevust CEAOB liikmete seas inspekteerimistegevuse alal ja tõhusalt suhelda audiitorfirmade ja muude kolmandate osapooltega, et toetada CEAOB eesmärki parandada auditi kvaliteeti ja usaldust auditite vastu.

AJN-i esindaja osales QAN kohumisel 11-12. aprillil 2024 Dublinis. QAN ühendab Euroopa riikide organisatsioone või institutsioone, kes teevad järelevalvet avalikke huvi üksusi mitteauditeerivate audiitorühingute üle. Kohtumisel osaleid esindajad 17 riigist. Arutlusel olevad teemad olid järgmised: CSRD, efektiivsus järelevalve teostamisel, ISQM1 rakendamine väiksemates audiitorettevõtetes ning kontrollide käigus tehtud tähelepanekud.

Järelevalve korraldamine

Kvaliteedikontroll

Kvaliteedikontrolli käigus on AJN-i eesmärgiks kvaliteedikontrollile allutatud isiku kontrolliperioodil osutatud audiitorteenuse õigusaktidele ning nende alusel kinnitatud standarditele või antud juhenditele ja soovitustele vastavuse kontrollimine.

AJN kinnitas 09.08.2023 otsusega korralise kvaliteedikontrolli valimisse kuuluvate isikute nimekirja kontrolliperioodi 01.07.2017-30.06.2023 kohta, määrates kvaliteedikontrolli läbiviimise perioodiks

ajavahemiku 01.09.2023-31.08.2024. Valimisse kinnitatud isikute nimekirja kuulus 34 audiitorettevõtjat.

Korralise kvaliteedikontrolli valimis olid audiitorettevõtjad järgnevate kriteeriumite alusel:

1. Audiitorettevõtjad AudS § 137 lõikes 5 nimetatud isikute seast, keda ei ole nimisageduse perioodi esimesel kahel aastal kontrollitud (kui audiitorettevõtjal on avaliku huvi üksusega sõlmitud kliendileping, on sel puhul kvaliteedikontrolli sagedus vähemalt 1 kord 3 aasta jooksul, alus: AudS § 137 lg 5) – 1 audiitorettevõtja;
2. Audiitorettevõtjad AudS § 137 lõikes 4 nimetatud isikute seast, keda ei ole esimese tegevusaasta jooksul kontrollitud (kvaliteedikontroll tegevusloa andmise järel sagedusega vähemalt üks kord 2 aasta jooksul, alus: AudS § 137 lg 4) – 4 audiitorettevõtjat;
3. Audiitorettevõtjad AudS § 137 lõikes 3 nimetatud isikute seast, keda ei ole viiel eelneval aastal kontrollitud (alus: AudS § 137 lg 3) – 11 audiitorettevõtjat;
4. Audiitorettevõtjad kelle kvaliteedikontrolli sagedust suurendati eelneva perioodi oranži või punase tulemuse tõttu – 17 audiitorettevõtjat
5. Audiitorettevõtjad juhusliku valiku alusel, kõikide audiitorettevõtjate hulgast, kellele kvaliteedikontroll eeloleval perioodil ei ole kohustuslik – 1 audiitorettevõtja

Aruandeperioodil viis AJN läbi peaaegu kõigi korralise kvaliteedikontrolli valimis olnud audiitorettevõtjate suhtes kvaliteedikontrolli. Viie audiitorettevõtja osas on kontroll veel pooleli. Lõpetatud on 28 kvaliteedikontrolli, tulemustega 3 „*rohelist*“, 9 „*kollast*“, 14 „*oranži*“ ja 2 „*punast*“[2].

Korralise kvaliteedikontrolli tulemused 2023/2024

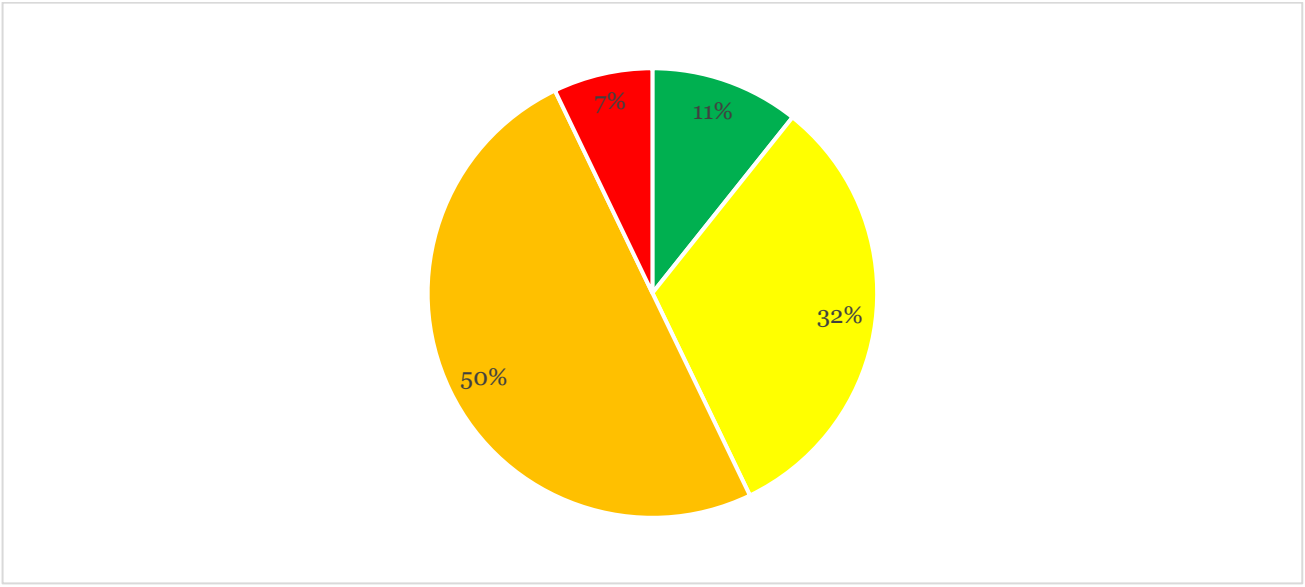

“oranžile” hinnatud ettevõtete suur osakaal ei tähenda ilmtingimata, nagu oleks audiitortegevuse kvaliteet halvenenud; nende hinnangute suure osakaalu tingivad ettevõtted, kes satuvad valimisse, saavad *“oranži”* hinnangu ja seejärel ei suuda oma kvaliteeti *“kollase”* või *“rohelise”* peale tõsta, jäädes valimisse mitmeks aastaks.
‘

[2] Korralise kvaliteedikontrolli tulemuste hinnangud: „*Roheline*“ – audiitorteenuse kvaliteet vastab nõuetele; „*Kollane*“ – audiitorteenuse kvaliteedis esinesid vähemolulised rikkumised, täiustamine nõutav; „*Oranž*“ – audiitorteenuse kvaliteedis esines oluline rikkumine, täiustamine nõutav; „*Punane*“ – audiitorteenuse kvaliteet ei vasta nõuetele, oluline täiustamine nõutav.

Korralise kvaliteedikontrolli tulemused 2020-2024

KVK kontrolli-periood	KVK läbiviimise periood	KVK	KVK	KVK	KVK
01.07.2014-30.06.2020	2020/2021	9	14	4	4
01.07.2015-30.06.2021	2021/2022	10	8	11	4
01.07.2016-30.06.2022	2022/2023	5	6	15	6
01.07.2017-30.06.2023	2023/2024	3	9	14	2

2023/2024 majandusaastal olulisemad rikkumised, mis tõid kaasa „punase“ (audiitorteenusekvaliteet ei vasta nõuetele, oluline täiustamine nõutav) kvaliteedikontrolli tulemuse olid näiteks järgmised:

- Tööpaberitel dokumenteeritud järeldused ei olnud tõendusmaterjalide põhjal kontrollitavad. Dokumentatsioonist ei olnud võimalik tuvastada, et audiitor oleks omandanud põhjendatud kindluse selle kohta, kas finantsaruanded tervikuna on vabad kas pettusest või veast tingitud olulisest väärkajastamisest. Puudus alus arvamuse avaldamiseks selle kohta, et finantsaruanded on koostatud kõigis olulistes osades kooskõlas rakendatava finantsaruandluse raamistikuga.
- Audiitor ei tuvastanud, et ettevõttel on konsolideeritud aruande koostamise kohustus ning ei modifitseerinud oma aruannet vastavalt.
- Audiitor ei tuvastanud finantsinvesteeringu allahindluse vajadust, väärkajastamine ületas olulisust, mistõttu oleks tulnud modifitseerida audiitori kokkuvõtet.
- Audiitor ei tuvastanud, et peaaegu kogu bilansimahu ulatuse moodustanud seotud osapooltele antud laenud olid seotud osapoolte vahelise tehinguna aastaaruande lisades avalikustamata.
- Audiitori poolt laenude väärtuse osas kogutud tõendusmaterjal ei andnud kindlust, et laenude hindamine oli toimunud asjakohaselt ja puudub oluline väärkajastamine.
- Puudus kindlus, et valmidusastme kontrollimise protseduure oli teostatud, sest dokumentatsioonist puudus tõendusmaterjal valmidusastmega seotud kirjete õigsuse kontrollimise kohta. Bilansis ei kajastunud valmidusastmega seotud kirjed vastavalt RTJ 10 p 34 reeglitele.
- Audiitor oli jätnud teostamata protseduurid tõendusmaterjali kogumiseks õiglases väärtuses kajastatud kinnisvarainvesteeringute kirje kohta, mis moodustas 99% bilansimahust. Auditi dokumentatsioonis esitatud asjaolude ja faktide põhjal ei saa olla kindel, et märkuseta audiitori otsuse väljastamine oleks olnud õige.
- Ettevõte bilansimahust 99% moodustas kinnisvarainvesteering õiglase väärtuse meetodil ja juhtkond oli ise hinnanud kinnisvarainvesteeringu õiglast väärtust. Audiitor ei olnud omandanud tõendusmaterjali hindamisel kasutatud hindamismudeli ja eelduste asjakohasuse kohta, mistõttu puudus kindlus, et aruanne on oluliste väärkajastamisteta.
- Audiitor ei teostanud protseduure, et veenduda laenukohustise klassifitseerimise õigsuses. Samuti ei olnud aastaaruandes avalikustatud piisavat informatsiooni tagatiste kohta, audiitor ei tuvastanud avalikustamise puudust.
- Puudus tõendusmaterjal, et komponendiaudiitorit oleks juhendatud või temaga suheldud.
- Töövõtudokumentatsioon oli koostatud wordis, excelis ja pdf-s, kuid dokumendid ei olnud arhiveeritud nende loomise vormingus, nagu näeb ette arhiveerimise juhend, vaid skaneerituna. Töövõtudokumentatsioon oli digiallkirjastatud kvaliteedikontrolli kohapealse

kontrolli esimesel päeval. Ei olnud võimalik veenduda, et dokumentatsioon oli 60 päeva jooksul audiitori aruande kuupäevast kokku pandud ning selles ei olnud tehtud muutusi.
- Audiitor oli määranud olulisuse, mis oli tavapärasest suurem ning ei lähtunud aruande kasutajate vajadustest.
- Audiitor ei dokumenteerinud arusaamist ettevõttest ega olnud omandanud tõendusmaterjali, mis oleks võimaldanud tõendada, et audiitor on teostanud ülevaatuse standardi poolt ette nähtud järelepärimised ja saanud piiratud kindluse, et aruanded on vabad olulistest väärkajastamistest.
- Audiitori sõltumatusega seotud ohtusid ning nende maandamist ei olnud töövõtufailis käsitletud.
- Aastaaruandes esinesid olulised puudused, lisades esitatud informatsioon ei vastanud finantsaruandluse standardi nõudetele, mistõttu oli aastaruanne lugejale eksitav ning audiitor ei olnud selles osas modifitseerinud oma arvamust.

„Oranži“ (audiitorteenuse kvaliteedis esines oluline rikkumine, täiustamine nõutav) tulemuse on kaasa toonud näiteks järgmised rikkumised:

- Protseduuride teostamise detaile ja kutsealaseid otsustusi, protseduuri vastuseid ja viiteid oli dokumenteeritud läbivalt puudulikult.
- Auditeeritud aruanne sisaldas auditi olulisust ületavaid väärkajastamisi, mida audiitor ei tuvastanud ning mille osas ei modifitseerinud oma arvamust.
- Audiitor ei teostanud protseduure, et omandada kindlus, et algsaldod ei sisalda olulisi väärkajastamisi.
- Audiitor veendunud immateriaalse põhivara korrektses kajastamises. Tööpaberites ei sisaldunud detailset analüütikat, millistest objektidest antud summa koosneb ega ka protseduure, mis audiitor on antud summa osas teostanud.
- Põhivara soetusmaksumusse olid kapitaliseeritud kulud, mis ei vastanud kapitaliseeritavate kulude tingimustele, väärkajastamine ületas olulisust.
- Audiitor ei tuvastanud olulisust ületavat väärkajastamist sihtfinantseerimise kajastamisel ega modifitseerinud oma aruannet vastavalt.
- Audiitor ei tuvastanud, et eraldis oli bilansis kajastatud panga garantiilepingute summas, mitte vastavalt RTJ 8.
- Audiitor ei teinud järelpärimisi seoses rendilepingute klassifitseerimisega.
- Auditeerimistarkvaras sisalduvatelt tööpaberitelt puudusid märkeid, et need oleksid olnud üle vaadatud partneri poolt.
- Ajatatud maksukohustuse klassifitseerimine lühi- ja pikaajaliseks oli jäänud tegemata, kogu summa oli kajastatud lühiajalisena, erinevus ületas olulisust.
- Olulised seotud osapooltega teostatud tehingud ei olnud avalikustatud aastaaruandes, audiitor ei olnud viga tuvastanud ning modifitseerinud vastavalt oma arvamust.
- Audiitor ei olnud töövõtufaili õigeaegselt arhiveerinud.

On oluline märkida, et ülaltoodud rikkumised on toodud näidetena ning ei tähenda automaatselt „punast“ või „oranži“ kontrolli tulemust.

Avalikust huvist lähtudes ei soosi AJN jätkuvalt nende isikute kutsetegevuse jätkamist, kes vähemalt kahe aasta jooksul on saanud korralise KVK tulemuseks „*punane*“. Juhul kui eelnimetatud isikud koheselt meetmeid audiitorteenuse parandamiseks ette ei võta, tunnistab AJN kehtetuks selliste audiitorettevõtjate tegevusloa ning vajadusel võtab ära vandeaudiitori kutse selliselt

audiitorettevõtjaga seotud audiitorilt, kes on osutanud audiitorteenust alla nõutava kvaliteedi . Samuti nõuab „oranž“ kvaliteedihinnang kohest audiitorteenuse kvaliteedi parandamist.

Audiitorteenuste turg ja kvaliteet segmentide lõikes

Lähtudes avalikust huvist on järelevalve jätkuva tähelepanu all audiitorettevõtjad, kes omavad suuremat turuosa.

Audiitorettevõtjate audiitorteenuste käibed on olnud 2023/2024 majandusaastal vahemikus 1900 kuni 10,5 miljonit eurot. Kokku oli kõikide audiitorettevõtjate käive 53 340 150 eurot. 3 audiitorettevõtjal puudus 2023/2024 tegevusaastal audiitorteenuste müügitulu/käive. Järgnevas arvestuses loeme alates suurema käibega audiitorettevõtjatest:

- järjekohal 1. –8. olevad audiitorettevõtjad käibega üle 1 miljoni euro suure tegevusmahuga praktiseerijateks(edaspidi *STP*);
- 9.-65. järjekohal olevad audiitorettevõtjad, käive vahemikus 0.1-1 miljon eurot, keskmise tegevusmahuga praktiseerijateks (edaspidi *KTP*) ja
- Alates 65. järjekohast lõpuni, käive alla 0.1 miljoni euro, väikese tegevusmahuga praktiseerijateks (edaspidi *VTP*).

2023/2024 aastal läbiviidud korralise KVK valimis oli 3 STP-d, 11 KTP-d ja 20 VTP-d.

Suurema audiitorteenuste käibega 20 audiitorettevõtjat 2022/2023

Jrk nr	Audiitorettevõtja	Audiitorteenuste käive (EUR)
1	Aktsiaselts PricewaterhouseCoopers	10 581 766
2	KPMG Baltics OÜ	9 211 413
3	Ernst & Young Baltic AS	5 512 757
4	Grant Thornton Baltic OÜ	3 774 954
5	Assertum Audit OÜ	1 432 300
6	Aktsiaselts Deloitte Audit Eesti	1 393 265
7	OÜ Audiitorbüroo RKT	1 232 312
8	Aktsiaselts BDO Eesti	1 149 911
9	OÜ E-Audit	923 155
10	AVAC Audit OÜ	868 240
11	Baker Tilly Baltics OÜ	818 009
12	PKF Estonia osaühing	801 745
13	Audit Advisory OÜ	763 304
14	I.S. AUDIITORTEENUSTE OSAÜHING	710 750
15	Audiitorbüroo Fides OÜ	626 250
16	Audiitorteenuse OÜ	588 318

17	Audit & Consult OÜ	558 920
18	Lahendused Pluss KV OÜ	555 600
19	Crowe DNV OÜ	501 680
20	Audest Audiitorteenuste osaühing	486 874

Järgnevatelt joonistelt on nähtav osutatud audiitorteenuse kvaliteet seoses turuosaga.

Audiitorettevõtjate kaetud audiitorteenuste käive kvaliteedikontrolli tulemuse lõikes 2023-2024

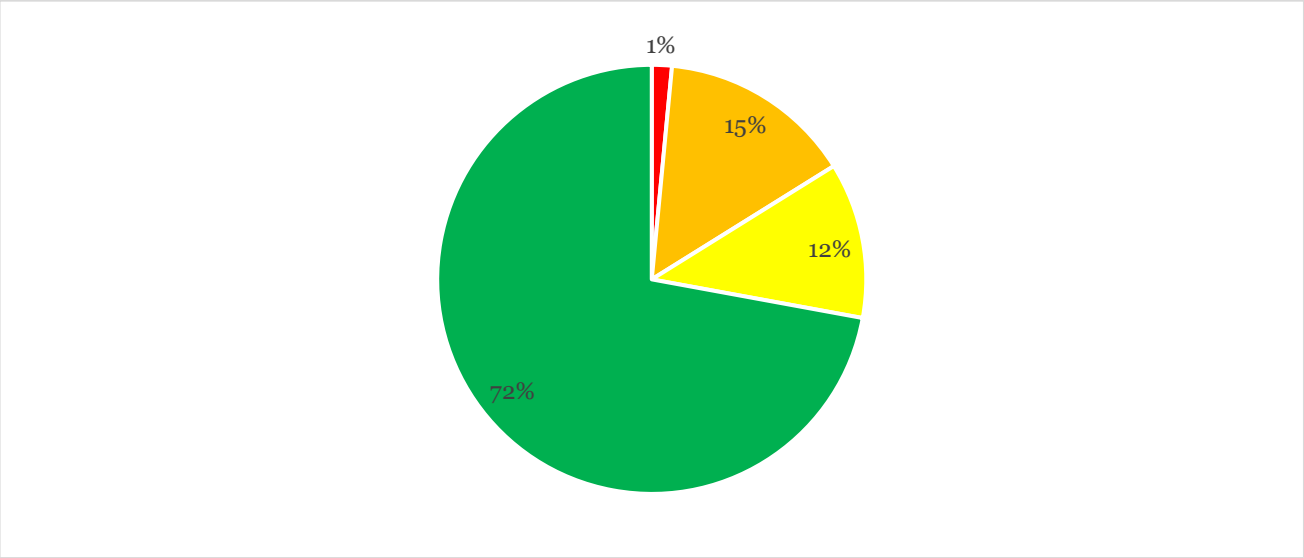

**joonisel ei kajastu audiitorettevõtjad, kelle osas on kvaliteedikontroll pooleli ja ettevõtja, kelle tegevusluba võeti ära rikkumiste tõttu*

2023/2024 korralise kvaliteedikontrolli käigus kontrollitud turuosa audiitorettevõtjate segmentide kaupa

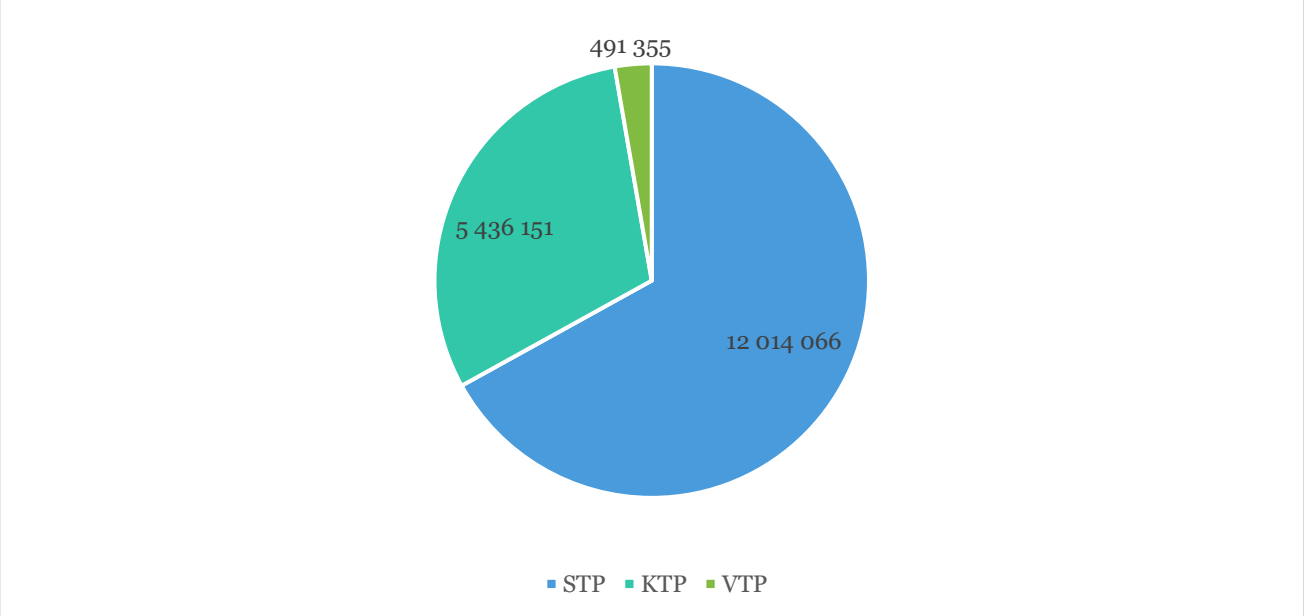

2023/2024 korralise kvaliteedikontrolliga hõlmati audiitorettevõtjad, kelle käive moodustas kogu audiitorettevõtjate kogukäibest 31,5% (s.o 16 829 125 EUR), millest omakorda 71,4% moodustas STP käive. Kvaliteedikontrolli tulemused audiitorettevõtjate segmentides jagunesid nii, et audiitorteenuse kvaliteet vastab nõuetele 100% STP-del, ja 15,4% VTP-del, väheoluliste puudustega audiitorteenuse kvaliteet on KTP-del 38,5% ja VTP-del 38,5% vastava segmendi kvaliteedikontrolli tulemustest. Oluliste puudustega audiitorteenust on osutanud KTP-d 53,8% ja VTP-d 46,2% ulatuses ning nõuetele ei vasta 7,7% VTP-de osutatud audiitorteenuse kvaliteet.

2023/2024 kvaliteedikontrolli tulemuste jagunemine vastavalt audiitorettevõtjate segmentidele

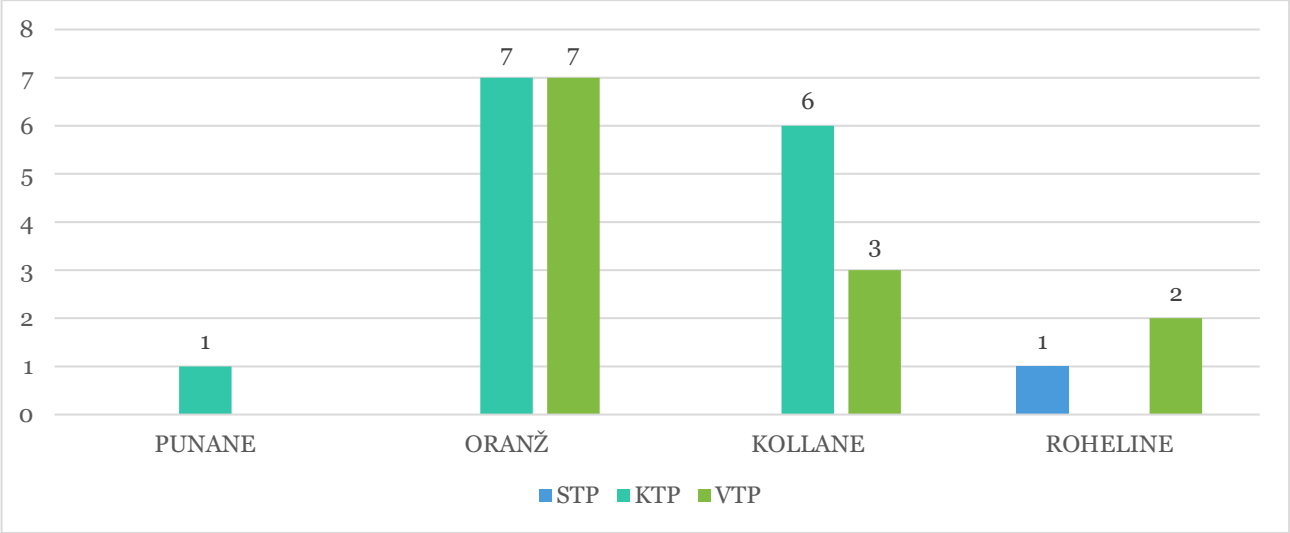

Kaebused, uurimismenetlused ja erakorraline kvaliteedikontroll

Järelevalvenõukogu võib Audiitorkogu või Audiitorkogu liikme ja kolmanda riigi registreeritud vandeaudiitori tegevust iseseisvalt uurida, et selgitada, avastada, korrigeerida või vältida käesolevas seaduses sätestatud nõuetele mittevastavat tegevust. Seega jääb uurimismenetluse esemesse kogu Audiitorkogu või Audiitorkogu liikme tegevus hõlmates endas muuhulgas nii osutatava audiitorteenuse kui muu tegevuse. Kvaliteedikontrolli käigus kontrollitakse osutatud audiitorteenuse vastavust õigusaktidele ning nende alusel kinnitatud standarditele või antud juhenditele ja soovitustele. Samuti kontrollitakse erakorralise kvaliteedikontrolli käigus audiitorteenuse osutamist kas teatud konkreetses kitsas valdkonnas, töövõtu põhiselt või tavapärases kvaliteedikontrolli ulatuses.

Kaebuse menetlust alustatakse AJN-ile edastatud kaebuse alusel, kui AJN-il tekib kaebuses motiveeritud rikkumiste tunnuste põhjal kahtlus, et toime võib olla pandud rikkumine.

Aruandeperioodil alustas järelevalvenõukogu 5 uurimismenetlust.

Distsiplinaarmenetlus

Distsiplinaarmenetluse alustamise aluseks on uurimise või kvaliteedikontrolli tulemused, Rahandusministeeriumi ettekirjutus või muu dokument või info, mis annab alust arvata, et Audiitorkogu liige on pannud toime distsiplinaarsüüteo. Distsiplinaarsüüteod on Audiitorkogu liikme kohustuse süüline täitmata jätmine või mittenõuetekohane täitmine, Audiitorkogu liikme tegevust reguleerivate õigusaktide, AJN-i otsuste täitmata jätmine või mittenõuetekohane täitmine. AJN ei alusta distsiplinaarmenetlust juhul, kui võimalik distsiplinaarsüütegu on AJN-i veendumuse kohaselt

vähetähtis. AJN ei pea alustama distsiplinaarmenetlust juhtudel, kui sama rikkumise põhjal algatatakse menetlus kutse äravõtmiseks või tegevusloa kehtetuks tunnistamiseks.

2023/2024 majandusaastal alustas järelevalvenõukogu distsiplinaarmenetluse 4 audiitorettevõtja ja 5 vandeaudiitori suhtes. Distsiplinaarmenetlused alustati 7 juhul korralise kvaliteedikontrolli, 2 juhul täiendusõppe kohustuse mittetäitmise pinnalt.

Karistuse määramisel on järelevalvenõukogu karistust raskendava asjaoluna arvestanud muuhulgas korduvat rikkumist, mis on olnud selgeks signaaliks, et leebemad karistused ei ole täitnud eesmärki hoida ära edaspidiseid rikkumisi. Rahatrahvi suuruse määramisel, sh arvestades, et karistus omaks mõju karistuse eesmärgi täitmisel ning ühtlasi ei sekkuks liigselt menetlusaluse isiku õigustesse, on AJN muuhulgas võtnud arvesse: 1) süüteo iseloomu ja raskust; 2) karistust kergendavaid ja raskendavaid asjaolusid; 3) audiitorettevõtja audiitorteenuste müügitulu ja osutatud audiitorteenuste arvu 4) kindlustandva töövõtu keskmist kliendilepingu maksumust.

Juhul kui distsiplinaarmenetluse käigus selgub, et Audiitorkogu liige on korduvalt rikkumisi (sh tuvastatud distsiplinaarsüütegusid) toime pannud ning varasemad karistused ei ole mõju avaldanud ning Audiitorkogu liige jätkuvalt rikub temale kehtestatud normistikku, on AJN otsustanud tunnistada vastava audiitorettevõtja tegevusloa kehtetuks ning võtta kutse ära oma tegevuse või tegevusetusega rikkumisi põhjustanud vandeaudiitorilt.

Korduvate või oluliste rikkumiste tõttu tegevusloa kehtetuks tunnistamine ja vandeaudiitori kutse äravõtmine

2023/2024 majandusaastal tunnistas AJN korduvate ja oluliste rikkumiste tõttu kehtetuks 1 audiitorettevõtja tegevusloa.

Kohtuvaidlused

Järelevalvenõukogu on 2023/2024 majandusaastal puutunud kokku kolme kohtuvaidlusega.

1. Audiitorkontroll OÜ kaebus tühistada AJN 11.01.2022 otsus nr 804 ja 06.04.2022 AJN vaideotsus. Vaidlus on pooleli Tallinna Halduskohtus.

2. Assertum Audit OÜ kaebus AJN 15.02.2023 otsuse tühistamiseks. Tallinna Halduskohtu 13.06.2024 kohtuotsusega jäeti Assertum Audit OÜ kaebus rahuldamata ning Assertum Audit OÜ esitas halduskohtu otsuse peale apellatsioonkaebuse.

3. Audius AB osaühing kaebus AJN 11.08.2022 otsuse nr 856 resolutsiooni punktide 1-3 tühistamiseks. 20.10.2023 Tallinna Halduskohtu otsusega rahuldas kohus Audius AB osaühing kaebuse.